

КОНСУЛЬТАЦІЯ ДЛЯ ПЕДАГОГІВ

**«ІДЕОЛОГІЯ ДИТЯЧОЇ ІГРАШКИ:
ДІАЛОГ НАУКОВЦІВ І ПРАКТИКІВ»**

"Чи пам'ятаєте ви свою улюблену іграшку з дитинства? Які цінності вона вам транслювала?"

Переоцінити роль іграшки в розвитку та вихованні дошкільника складно. Тому одвічні питання, якою має бути іграшка і які цінності вона транслює дітям, не втрачають актуальності.

Сьогодні, коли на фронті ведуться запеклі бої за території України, за саме її право на існування як незалежної країни, ми маємо розв'язати стратегічне питання щодо того, якою має стати нова Україна. Саме сьогодні, а не тоді, коли війна завершиться, слід замислитися, якою має бути освітньо-виховна ідеологія, починаючи з дошкільного віку. І оскільки виховання дошкільників неможливе без гри, переосмислення потребує й питання ідеології сучасної дитячої іграшки.

Чому питання ідеології важливе

Жодне суспільство не існує без власної ідеології. Освіта як державна інституція завжди відображає політичні й ціннісні засади держави. Проте через досвід комуністичного минулого, коли людям нав'язували ідеологію навіть у приватному житті, це поняття набуло негативного забарвлення.

Відкинувши «комуністичне», ми так і не утвердили чітких нових ціннісних орієнтирів незалежної України. Через це досі відчуваємо розрив між потребою оновлення та прагненням частини суспільства залишити все без змін.

Сьогодні основою державного розвитку має бути **національна ідеологія**, що спирається на духовні орієнтири та загальнолюдські цінності. Саме ці принципи визначають напрям освітньої діяльності. У державних документах наголошено на формуванні ціннісних орієнтацій у дітей, збереженні національної та культурної ідентичності, що узгоджується з цілями ООН «Освіта-2030» та стратегією ЮНЕСКО для раннього дитинства.

Іграшка у всі часи була носієм культурного досвіду народу. Тому педагоги мають усвідомлювати її **ідеологічне значення** та вплив на формування світогляду дитини.

Іграшка завжди була, є та буде маркером культурно-історичного розвитку суспільства Наталія Гавриш, д-р пед. наук, професор

Система традиційних для нашого суспільства цінностей засвідчує, що для життя українців близькі європейські соціальні цінності, як-от: неможливість жити без свободи вибору для себе та для інших; потреба самореалізації; відповідальність за те, що говориш і робиш; готовність співпрацювати задля спільної мети тощо. А формуватися ці цінності починають ще в дошкільному дитинстві, коли діти «віддзеркалюють» суспільні явища в ігровій діяльності за допомогою іграшок

Іграшка — це засіб трансляції культури та картини світу Тамара Піроженко, д-р психол. наук, професор

Іграшка виступає призмою, яка дає змогу дорослим зазирнути в майбутнє через проєкцію активності дитини. В які ігри вона грає? Що їй цікаво? На яких смислах і цінностях дитина вибудовує свою картину світу? Які ігрові дії та ролі обирає? Відповіді на ці запитання допомагає спроектувати майбутню соціальну активність особистості

Як ви гадаєте, чи потрібна новій Україні нова освітня ідеологія?

Потрібні ґрунтовні зміни, які будуть затверджені в нормативних документах 60%

Нова ідеологія вже сформована, проте потрібен час, щоб побачити результати 37,5 %

Нічого не потрібно змінювати 2,5%

Іграшка — не просто предмет гри. Вона завжди відображала ідеї, цінності та ідеологію суспільства. Держава в різні часи використовувала гру як засіб формування світогляду дитини.

У радянський період іграшці приділяли особливу увагу. Її створення контролювали державні установи — навіть існував спеціальний інститут іграшки. Усі зразки мали бути «ідеологічно правильними»: відображати образ радянської людини-трудівника, формувати патріотизм, інтернаціоналізм, любов до праці. Навіть зовнішність ляльок — рум'яні щічки, усміхнене обличчя — мала символізувати «щасливе дитинство».

Проте після розпаду СРСР, відкинувши стару ідеологію, ми не запропонували власної. На зміну радянським іграшкам прийшли іноземні — з чужими нам цінностями. Вони формували у дітей споживацьке мислення, орієнтацію на зовнішній блиск, а не на духовність і національну ідентичність.

Сьогодні, коли Україна бореться за свободу і відбудову, ми маємо усвідомити виховну силу іграшки. Саме через неї дитина пізнає світ, засвоює перші цінності, формує національну самосвідомість.

Наше завдання — добирати іграшки, що навчають любові до Батьківщини, родини, природи, людей, підтримують українську культуру та традиції. Іграшка має стати засобом виховання маленького громадянина України, а не просто розвагою.

Як на вашу думку, чи потрібно на державному рівні контролювати те, якими іграшками граються діти?

Це дуже важливо, адже іграшка формує особистість. Тому іграшки мають виготовляти на державне замовлення **30,95%**

Держава має контролювати лише те, які іграшки використовують в освітніх закладах. Решта — питання батьків **30,95%**

Не важливо, як виглядає іграшка. Головне, щоб вона була безпечна й дітям було цікаво з нею грати **23,81%**

Держава не має втручатися. Яку іграшку пропонувати дитині мають вирішувати батьки **9,52%**

Свій варіант **4,76%**

Іграшка повинна бути безпечною, розвивальною, достовірною, яскравою, зручною та не за всі кошти світу.

Якими іграшками грати повинна вирішувати сама дитина. Роль батьків і педагогів - контролювати безпечність, як психологічну, так і фізичну. А відповідальність за те, якими іграшками буде наповнений педагогічний ринок повинна нести держава.

Якою має бути нова українська іграшка

Гра — провідна діяльність дошкільника, тому саме через неї варто формувати національну, громадянську й культурну ідентичність. Відтак постає питання: яким критеріям має відповідати нова українська іграшка?

Катерина Крутій, д-р пед. наук, професор:

«Не потрібно вигадувати нові іграшки — варто врахувати світовий досвід. Іграшка має бути безпечною, зробленою з якісних матеріалів, відповідати віковим особливостям, бути гендерно нейтральною, доступною і для хлопчиків, і для дівчаток».

Учена підкреслює: важливо не політизувати дитячий світ. Іграшка не має бути “патріотичною” у зовнішньому сенсі, головне — вітчизняне виробництво, екологічність, естетика, розвиток і врахування інтересів дитини. Патріотизм народжується не від форми іграшки, а від того, як педагог використовує її у взаємодії.

Інна Кондратець, канд. пед. наук:

«Патріотична іграшка має нести зернинку української культури — мови, пісні, фольклору. Це можуть бути ляльки, що розмовляють українською, персонажі народних казок, герої українських мультфільмів. Такі іграшки допомагають дітям природно зануритися у світ українських традицій і цінностей».

Отже, нова українська іграшка — це не інструмент пропаганди, а засіб розвитку, естетичного й духовного збагачення дитини, що м'яко формує почуття любові до рідного, до України.

Як ви вважаєте, чи існують патріотичні іграшки і чи потрібні вони сучасним дошкільникам?

Таких іграшок немає і вони не потрібні **7,69%**

Таких іграшок немає, слід спрямувати роботу науковців на те, щоб створити патріотичну іграшку **2,37%**

Такі іграшки є, наприклад іграшки з українською символікою, народні іграшки. Проте дітям вони не цікаві **30,77%**

Такі іграшки є і діти із задоволенням з ними граються **51,28%**

Свій варіант **7,69 %**

1.Таких іграшок багато. Їх важливість залежить від створеного навколо контексту.

2.Сучасним дошкільникам потрібна якісна і безпечна іграшка. А патріотичною вона може стати в процесі гри або заняття, відповідно до поставленої мети

Військова іграшка: бути чи не бути

Питання існування іграшок військової тематики нині викликає суперечливі думки. Одні фахівці вважають, що вони можуть стимулювати агресивність і потребують обережного використання лише під педагогічним супроводом. Інші — переконані, що заборона таких іграшок є помилковою, адже діти у грі відображають реальність, у якій живуть.

Ірина Улюкаєва, канд. пед. наук, доцент:

«Пацифістські погляди сьогодні недоречні. Військова іграшка допомагає дитині усвідомити, що світ не завжди безпечний, але його потрібно захищати. Вона формує психологічну готовність до оборони, повагу до захисників, розуміння ролі військових професій».

На думку дослідниці, військову іграшку слід “легалізувати”: не забороняти, а навчити дітей правильно сприймати зброю — як інструмент захисту, а не нападу. Головне — педагогічний супровід, який наповнює гру ідеями мужності, самопожертви, оборони рідної землі.

Військова іграшка може бути різною: фігурки воїнів, макети техніки, конструктори, що відображають сучасну українську армію. Через такі ігри діти засвоюють важливі ролі — захисника, охоронця, героя, який боронить справедливість і свободу.

Психологи наголошують: агресивна гра — це не насильство, а форма осмислення складної реальності. Через гру дитина навчається співчуттю, сміливості, відповідальності.

Отже, військова іграшка — це не засіб пропаганди війни, а інструмент формування культури миру і захисту, що допомагає виховати покоління сильних і свідомих громадян України.

Як ви вважаєте, чи варто дозволяти дошкільникам гратися іграшками воєнної тематики?

Так, це частина дитячої субкультури. Діти в усі часи грали у війну **68,57%**

Ні, такі іграшки провокують агресивні прояви та шкодять дитині **31,43%**

Наостанок хочеться наголосити: жодна з озвучених позицій не є догмою. Ми не шукаємо єдино правильну відповідь — ми шукаємо **сенси**, які об'єднують нас у вихованні нової дитини нової України.

Адже питання іграшки — це не лише про форму, матеріал чи колір. Це — про **цінності**, які ми вкладаємо в дитинство, про світ, у якому зростає маленький українець.

Хай кожна іграшка в руках дитини несе **радість, зміст і натхнення**, а кожна наша педагогічна дія — формує майбутнє, де **любов до України починається з гри**.